

Ozbrojený konflikt? Válka? Jak nazvat situaci na Ukrajině dnes?

25. březen 2022

Na Ukrajině se bojuje. V ozbrojené konfrontaci se zde především setkávají ruská a ukrajinská vojska. Politici i běžní lidé tuto situaci pojmenovávají různě. Často bývá použitý „název“ předmětem neshod nebo i emocí. Jak tedy uvedenou situaci pojmenovat z hlediska **mezinárodním humanitárním práva**?

Mezinárodní humanitární právo pojmenovává tuto situaci jednoznačně – jde o **mezinárodní ozbrojený konflikt**. Tím rozumíme ozbrojenou konfrontaci mezi (alespoň) dvěma státy nebo mezinárodními (vojenskými) pakty (ale také organizovaný ozbrojený boj proti cizí okupaci nebo proti koloniálnímu či rasistickému režimu za uplatnění práva na sebeurčení). Nezáleží přitom na intenzitě bojů – již prvním výstřelem ozbrojený konflikt propuká.

Není přitom vůbec důležité, jak lidé či politici situaci nazývají, mezinárodní humanitární právo se bez ohledu na pojmenování začíná aplikovat. Nezáleží ani na tom, zda došlo k vyhlášení války, zda se bojující státy navzájem uznávají ani žádný jiný formální znak.

Opačný přístup by totiž umožnil snadno vyloučit aplikaci MHP, tedy vyloučit ochranu těch, kteří se konfliktu neúčastnili či neúčastní, vyloučit regulaci způsobů a prostředků vedení boje.

Původně (do roku 1949) hovořilo mezinárodní humanitární právo o **válce**, **Ženevské úmluvy** v tom roce však zavedly pojem **ozbrojený konflikt**. Proč? A je vůbec mezi slovy *konflikt* a *válka* rozdíl? Ano, mezi těmito dvěma slovy rozdíl opravdu je. Ale jaký?

Starší termín – totiž *válka* – byl totiž v teorii i praxi vykládán restriktivně – tedy v **neprospěch** obětí válek. Jednak se omezoval na ozbrojenou konfrontaci až vyšší intenzity, dále bylo vyžadováno vypovězení války. To vše vedlo k tomu, že, jak píše Pictet v Komentářích k Ženevským úmluvám, že bylo možno *skoro nekonečně diskutovat o právní definici války a stát mohl vždy tvrdit, když spáchal nepřátelský akt vůči jinému státu, že vlastně neválčí, ale jen vede policejní akci nebo jedná v legitimní sebeobraně*¹. Státy se tak snažily často **vyhnout** aplikaci humanitárního práva².

Z uvedených důvodů dnes hovoříme o **ozbrojeném konfliktu**. Ten je totiž nepoměrně širší – nevyžaduje vyšší intenzitu střetnutí ani vyhlášení války. Jedná se o **každé** uchýlení se k ozbrojené síle v situacích popsaných na začátku. Rusko-ukrajinský střet nepochybně je mezinárodním ozbrojeným konfliktem.

Slovo *válka* dnes nalezneme spíše v neprávní literatuře, politických projevech či médiích, v právním smyslu má místo už jen v kontextu klasického válečného práva. S aplikací MHP je již prakticky nespojujeme. Samozřejmě můžeme říkat, že se *válčí*, mluvit o *válečných* zločinech apod.

Takže souhrnně – pojem ozbrojený konflikt je univerzální, má **širší** rozsah a pro osoby postižené popsanými situacemi je z hlediska **jejich ochrany a práv výhodnější**.

Připravil³: Doc. Dr. Marek Jukl

¹ „One may argue almost endlessly about the legal definition of “war”. A State can always pretend, when it commits a hostile act against another State, that it is not making war, but merely engaging in a police action, or acting in legitimate self-defence.“

² Příkladů z historie je celá řada, i z nedávné – např. USA při konfliktu s Irákem (2003) na počátku prohlašovaly, že se o válku nejedná a že se tedy na válečné zajatce nevztahuje III. Ženevská úmluva (záhy však tento postoj změnila a k aplikaci Ženevských úmluv přistoupily).

³ S využitím [publikace](#) Ondřej a kol.: *Mezinárodní humanitární právo*